

Kollektiv bestraffning - gott eller ont?

av Günther Fliesenburgh

Jag har lagt min panna i djupa veck den senaste tiden. Anledningen till detta är resultatet av domarna från kravallerna i Göteborg, eller snarare den debatt som nu blossat upp efter att domarna offentliggjorts. Vad jag syftar på är den opinion som nu hörs där man dels hävdar att domarna är för hårda och dels att man straffat demonstranterna kollektivt och inte inbördes för exakt det som de gjort.

Jag vill på en gång poängtera att jag inte avser att bedöma huruvida domarna är rätt eller inte, det som intresserar mig är den efterföljande debatten och de principer som hävdas i denna. En av åsikterna i denna är att man inte ska straffa en person om han inte kan knytas till brottet med fullständig säkerhet. Jag drar mig nu till minnes en debatt för en tio-femton år sedan då en opinion med ytterlig styrka hävdade att man måste döma brottslingarna även om de inte kan knytas till brottet, en liknande debatt florerade för något år sedan.

Den första debatten jag syftar på är det så kallade "Lindomefallet". En pensionär blev ihjälslagen av två män. Detta skedde med brutalt våld, bland annat med hjälp av en stekpanna. Brottslingarna bekräftade i rätten att de varit där vid tidpunkten för pensionärens död, men de sade sig inte veta vem som dödade honom. Resultatet av detta blev att båda dömdes till ett betydligt mildare straff än om de hade kunnat knytas till brottet. Polisen gjorde ett par allvarliga misstag vid brottsplatsundersökningen, så den tekniska bevisningen räckte inte till för att binda brottslingarna till mordet. Denna dom överklagades minst en gång, om jag minns rätt så gick den upp i hovrätten som avslog prövning. Man pekade dock på att omständigheterna gjorde att man kanske skulle förändra lagen så att detta ej var möjligt i framtiden, vilket även gjordes, till en viss del.

Det andra fallet jag tänkte på är inget specifikt fall, det handlar om gruppvåldtäkter i allmänhet. Vid våldtäktsmål döms ofta en eller två personer till grov våldtäkt medan de andra förövarna döms till medhjälp. I de flesta av dessa fall tillämpar brottslingarna liknande taktik som i "Lindomefallet", det vill säga att skylla på varandra, eller att säga sig inte veta vem som gjorde vad. Det är alltså även här den tekniska bevisningen som avgör vem som får längre straff och vem som slipper undan lindrigare, oberoende av vad som skett i verkligheten. Många gånger har en debatt blossat upp efter att domarna förkunnats där man pekar på orimligheten att en "som bara håller i flickan" ska få ett mildare straff än de som fullbordar våldtäkten.

Opinionen menar att alla i gruppen borde vara införstådda med allvaret i sina handlingar, och hur fel detta är. Likadant menar man i det tidigare fallet, de

båda männen borde egentligen vara medvetna om vem som gjorde vad eftersom de är de enda som varit där när pensionären dog.

Tillbaka till Göteborg: i detta fall är debatten omvänd. Man vill att det ska krävas mer bevisning för att kunna döma en grupp av personer. Min fråga blir då, var går gränsen för hur mycket lidande som offret/offren åsamkas innan det är okej att straffa kollektivt?

Jag är väl medveten om att det anses allvarligare att mörda och våldta än att vifta med pinnar och kasta stenar, men vad händer om pinnen petar ut ett öga? Vad händer om stenen träffar en person i huvudet och orsakar en förlamning?

Har vi då skapat så mycket våld att det ger rätt att döma ut kollektiva straff?

Kan man väga vikten av våld mot förståelsen av gruppmedlemmarna för vad de håller på med? (Jag menar, desto grövre våld som utverkas, är det då mer självklart att personerna i gruppen förstår innebörden av sina handlingar?)

Vem innehar rätten att sätta dessa gränser?

Vem vill ta på sig att sätta dessa gränser?

Ja, jag vet inte, vet du så berätta för mig!